

LIST FILEMONOVI

Kdo se vám vybaví, když se řekne „apoštol Pavel“? Když jsem položil tuto otázku sám sobě, vytanula mi na mysli představa člověka energického, horlivého, někdy i prudkého, cele nasazeného pro Kristovu věc, nezdolného, houževnatého bojovníka za šíření evangelia mezi národy. Ap. Pavel je v NZ líčen převážně jako silná postava vůdce, muže s plnou apoštolskou autoritou. Jsou však v NZ i okamžiky, ve kterých poznáváme ještě jinou, možná ne hned patrnou stránku Pavlovy osobnosti. Uměl být také nesmírně citlivý a jemný – o tom svědčí např. jeho zpěv „Nic nejsem bez lásky“ z 1K 13, nebo mnohá povzbuzení k lásce a milosrdenství, která jsou rozeseta všude po jeho listech. Nejvýraznějším nahlédnutím do těch jemných zákoutí Pavlovy duše je však právě list Filemonovi, který jsme četli. Je to jeho nejkratší dochovaný list a patří k těm nejosobnějším. List má jen 25 veršů, ale je velice významný, neboť vyjevuje v celé své hloubce mysl a city apoštola Pavla. V tomto listě zcela vědomě Pavel odkládá veškerou pravomoc apoštolské autority a přichází s prosbou jako člověk k člověku, bratr k bratru, s hlubokými a citlivými projevy. Možná i proto, že Pavel je v této chvíli již starcem a vězněm, dostávají jeho tóny klidnějšího a mírnějšího podbarvení.

Situace

Filemon byl zámožným křesťanem, od kterého uprch jeden z jeho otroků – Onezimos. Pravděpodobně při svém útěku i něco ukradl. Poté se ovšem setkal Onezimos s ap. Pavlem, který mu posloužil k víře v Ježíše Krista. Pak jej posílá zpět jeho pánu Filemonovi a přimlouvá se za něj.

Bratrská láska

Není nikterak složité určit, co je hlavním tématem tohoto listu. Je to bratrská láska; a to láska v praxi. Pavel zde nešetří pojmy jako: „milovaný“, „drahý“, „láska“, „dobrota“. Krátký dopis, ba skoro pouhá pohlednice Filemonovi a jde přitom o jedno z nejhlubších biblických pojednání o tom, jak jako křesťané máme mezi sebou žít a jak se k sobě máme navzájem chovat. Významné na tom je, že všechno naše křesťanské chování vyplývá ze vztahu k Pánu Ježíši: „*Prosím za tebe (Filemone), aby se tvá účast na společné víře projevila tím, že rozpoznáš, co dobrého můžeme učinit pro Krista*“ (v. 6). Pro Pavla byla láska ke Kristu a láska k bratřím spojitou nádobou. To co měl Filemon učinit Onezimovi, činil samému Kristu. A opačně: Kristu měl sloužit tak, že přijme Onezima. Láska a služba Kristu se vyjadřuje láskou a službou bližnímu. Sám Ježíš jednou řekl: „*Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili*“ (Mt 25,40). Ap. Jan řekne totéž zase trochu jinak: „*Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí*“ (1J 4,20). Tak i zde v našem textu Pavel neříká Filemonovi hned: „*Hele, udělej něco dobrého pro toho Onezima, ale začne výzvou: Přemýšlej, co dobrého bys v této situaci mohl udělat pro Krista.*“ Tak to Pavel spojil. „*Prokaž dobro samému Ježíši, a to tak, že učiníš dobro Onezimovi.*“ A tak to pro nás křesťany platí. Chceme-li bližnímu prokázat dobro, prokazujeme ho i Bohu. A chceme-li udělat něco pro Boha, pak nejlepším způsobem bude pomoci bližnímu.

Jak se tato služba Ježíši skrze službu bližnímu projevuje v listu Filemonovi?

1) Filemon potěšil srdce věřících (v. 7). Už předtím než něco udělal pro Onezima Filemon prokázal lásku bratřím. Nevíme, žel, jak. Je nám znám toliko výsledek. Potěšení srdcí věřících. Kraličtí překládají věrněji: „*střeva svatých občerstvena jsou skrze tebe, bratře.*“ Pravda, střeva se dají občerstvit různým způsobem. Dnes se nejvíce mluví o vláknině – jak moc je jí třeba, aby měla střeva radost a hezky se čistila a zůstala zdravá. Také Filemon občerstvil střeva věřících, ale ne obilninami či zeleninou, ale láskou. „*Střeva*“, nebo „*vnitřnosti*“, jsou v Bibli pojmenováním pro nitro člověka, jeho srdce a city. Tam, někde v oblasti svých útrob – v oblasti hrudníku či břicha, asi nejvíc pociťujeme nějaké pohnutí, emoce. Proto i bibl. autoři mluvili o „*střevech milosrdenství*“ (Lk 1,78), protože tam odkudsi z útrob cítili pohnutí soucitu. Filemon potěšil střeva či srdce, zkrátka nitro věřících. Nevíme jak, ale víme, že ostatní věřící se cítili v jeho přítomnosti nějak líp, jakoby si při dlouhém pochodu na chvíli sedli a napili se.

2) Pavel chce zaplatit škodu. Bylo dost pravděpodobné, že Onezimos si při svém útěku neodešel s prázdnou. Potřeboval se nějak cestou živit. Pavel tuto možnost předpokládá a navrhuje Filemonovi, že pokud Onezimos něco zcizil, on sám, Pavel, mu to uhradí ze svého. Výrazným rysem Boží lásky je, že je vykupující. Pán Ježíš nás vykoupil z moci hříchu a smrti tím, že sám zaplatil cenu. Dal svůj vlastní život jako výkupné. Má-li být naše láska křesťanská, musí být také svým způsobem vykupující, vysvobozující. To znamená, že naše láska musí být ochotna zaplatit cenu za druhého nebo pro druhého. Jinak nejde o lásku. Zde doslovně – Pavel je ochoten „*vykoupit*“ Onezimovy dluhy. Je ochoten vzít je na sebe. Pavel je tu dokonale obrazem Kristovým, který byl ochoten zaplatit výkupné za naše dluhy. Ale nemusí tu jít jen o

finanční výpomoc, o snahu pomoci někomu v hmotných problémech. Druhé vysvobozujeme např. také svým odpuštěním. Když se někdo proti nám proviní a my mu odpustíme, jeho vina je rozvázána. Když někomu s čímkoli pomůžeme, vysvobozujeme ho od obtížného břemene. „*Berte na sebe břemena jedni druhých,*“ vybízí Pavel v listu Galatským.

3) **Milosrdenství k Onezimovi.** Dalším projevem lásky tu má být ona Filemonova ochota přijmout Onezima jako bratra. Filemon měl všechny důvody pro to, aby byl na Onezima naštvaný. Je to uprchlý otrok a navíc pravděpodobně i zloděj. Je to jakoby váš zaměstnanec vybral firemní pokladnu a zmizel. A to je ještě mírné přirovnání, protože otrok byl povinován mnohem větší úctou a poslušností. Uprchlý otrok - zloděj musel být společensky mnohem opovrhovanější. Byl také bezprávný. A Pavel nyní žádá, aby jej Filemon přijal zpět jako bratra. Pravda, s Onezimem se mezitím stala změna, stal se křesťanem. Ale vzhledem k tomu jak naléhavě Pavel apeluje na Filemonovu křesťanskou lásku je zřejmé, že se bál jak Filemon zareaguje. Bál se, že Onezima zatratí. Proto tolik naléhání na lásku a milosrdenství. Nevíme jak nakonec Filemon zareagoval, ale smíme tu jistě sdílet Pavlovu důvěru: „*Píšu ti v důvěře ve tvou poslušnost a vím, že uděláš víc, než říkám*“ (v. 21). Ochota odpustit a nově přijmout toho, kdo se proti nám provinil, i to je láska.

Prosby zможou víc než nařízení

V našem listu jsou všechny projevy lásky k padlému a znovu obnovenému Onezimovi zatím jen apelem. A pozornost zasluhuje i to, jakým způsobem tu Pavel apeluje: „*Ačkoli bych ti v Kristu mohl směle nařídit, co máš udělat, pro lásku raději prosím, já Pavel, vyslanec a nyní i vězeň Krista Ježíše. Prosím tě za svého syna, kterému jsem dal život ve vězení, Onezima*“ (v. 8-10), „*Chtěl jsem si ho ponechat u sebe, aby mi ve vězení, kde jsem pro evangelium, sloužil místo tebe, avšak bez tvého souhlasu jsem nechtěl nic udělat, aby tvá dobrota nebyla jakoby vynucená, nýbrž aby byla dobrovolná*“ (v. 13-14). Toto je model pro život a službu v církvi. Pavel na Filemona s láskou naléhá, ale nenutí ho. Donucování věcem víry, lásky ani služby v církvi neprospívá. Pavel někdy užíval své apoštolské autority a velmi jasně se vůči některým věcem stavěl a vymezoval. Někdy to bylo nezbytné, např. když někdo šířil bludné učení. Zde Pavel volí úplně jiné „zbraně“ - prosí. Ten, který dostal od Krista vůdčí autoritu, tuto svou pravomoc odkládá. Odkládá těžké zbraně, řekli bychom, a stojí jakoby s prázdnýma rukama před Filemonem. Mohl by nařizovat: bude to tak a tak, ale zříká se toho privilegia. Ví, že některé věci se prostě nařídit nedají. Respektive dají, ale výsledek bude trudný. Jedinou zbraní v této chvíli Pavlovy byly prosby. Prosil nejprve Boha za Filemona, aby sám rozeznal, jak se má zachovat. A pak prosil i Filemona samého, aby Onezimovi odpustil. V církvi i dnes vše pracuje na principu dobrovolnosti. Buť zaznívají i naléhavé výzvy, nikdo není nucen ani k víře, ani ke službě. Ani kazatelé a starší nejsou řediteli sboru, kteří vydávají nařízení, ani důstojníci, kteří rozdávají povely. Kazatelé a starší jsou a mají být sami služebníky, kteří slouží druhým a prosí druhé ve jménu lásky o službu bratřím. Obecně v životě, v rodinách a v křesťanské službě zvláště platí, že pokora a laskavost zmůže víc než nadřazenost a rozkazy. Někdy jistě i to přísné slovo, přímý apel ba nařízení musí v církvi přijít. Zejména, je-li sbor v ohrožení rozkladu učení či mravů, ale ani to nesmí být vysloveno z pocitu nadřazenosti a povýšenosti, tvrdosti a neoblomnosti srdce.

Závěr

Závěrečnou výzvou snad ani dnes nemůže být nic jiného než to slovo Pavlovo: „*Prosím za tebe, aby se tvá účast na společné víře projevila tím, že rozpoznáš, co dobrého můžeme učinit pro Krista*“ (v. 6). Kéž se to stane i naší soukromou modlitbou: 'Pane rád bych nějak projevils účast na společné víře. Ukaž mi, co dobrého ti mohu učinit uprostřed svých bratřís.'

3.4.2011 Michal Žemlička